

SURUNKALI KASALIKLARNI DAVOLASHDA FIZIOTERAPEVTIK MUOLAJALRNING TA'SIRI.

Xudoberganova Mahliyo Abdurahim qizi:

*Rishton Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi
o'qituvchisi.*

Annotatsiya : Ushbu maqolada surunkali kasalliklarning klinik kechishi va ularni davolashda fizioterapevtik muolajalarning o'rni chuqur tahlil qilinadi. Fizioterapiya – bu zamonaviy tibbiyotda dori vositalarisiz ta'sir ko'rsatish imkonini beruvchi muhim muolajadir. Maqolada fizioterapiya turlari, ularning surunkali kasalliklarga ko'rsatadigan klinik ta'siri, xalqaro amaliyotlar va ilmiy asoslari keltirilgan. Tadqiqotlar va statistik ma'lumotlarga tayanilgan holda, fizioterapiyaning samaradorligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: surunkali kasallik, fizioterapiya, elektroterapiya, lazer muolajasi, UZT, rehabilitatsiya, fiziopreparatlar, davolash samaradorligi, klinik ta'sir, funksional tiklanish.

Surunkali kasalliklar — uzoq davom etuvchi, takrorlanuvchi, hayot sifatini pasaytiruvchi patologik holatlardir. Ularga yurak-qon tomir, nafas olish, ovqat hazm qilish tizimi, asab tizimi kasalliklari kiradi. Surunkali kasalliklar global sog'liqni saqlash tizimiga jiddiy yuk bo'lib, ularni faqat farmakoterapiya bilan boshqarish yetarli emas.

Fizioterapiya — zamonaviy davolash tizimining ajralmas qismidir. Bu muolajalar dori-darmonlarsiz yoki ularning ta'sirini kuchaytiruvchi usul sifatida bemorlarga keng qo'llaniladi. Fizioterapiya — bu fizik omillar yordamida organizmga terapevtik ta'sir ko'rsatish metodidir. Bu usul nafaqat simptomlarni kamaytirish, balki organizmning ichki himoya mexanizmlarini faollashtirish,

metabolik jarayonlarni normallashtirish, regeneratsiya jarayonini tezlashtirish imkonini beradi.

Fizioterapevtik muolajalar turlari va ularning ta'siri:

1. Elektroterapiya — bu past kuchlanishdagi elektr toklarining terapevtik maqsadda organizmga ta'sir ko'rsatishidir. Bu muolaja turli chastotali toklar yordamida amalga oshiriladi.

Interferens toklar-bu ikki yuqori chastotali elektr toki organizm ichida kesishib, past chastotali zarbali tok hosil qiladi. Muskul spazmlari va og'riqlarni kamaytiradi.

Asosan osteoxondroz, radikulit, artrit, bronxit kabi kasalliklarda qo'llaniladi.

Qon aylanishini yaxshilaydi, mushaklar ichidagi yallig'lanishni kamaytiradi.

Amplipuls terapiyasi-o'zgaruvchan sinusoidal toklar yordamida organizmga ritmik impulslar yuboriladi. Analjezik (og'riqni yo'qotuvchi) va spazmolitik (bo'shashtiruvchi) ta'sir ko'rsatadi. Nevrologik sindromlarda, bo'g'im kasalliklarida, yurak-qon tomir tizimi yetishmovchiligida ishlatiladi.

Diadinamik toklar (Bernard toklar)-Ikki xil chastotali toklardan iborat bo'lib, yengil massaj effekti beradi. Qon aylanishini yaxshilaydi, shishlarni kamaytiradi.

Neyrogen og'riqlar, miokardit, shikastlanishlardan keyingi tiklanishda qo'llaniladi.

2. Ultrasonik terapiya (UZT)- bu yuqori chastotali tovush to'lqinlari orqali to'qimalarga mikro massaj ta'sir ko'rsatadigan muolaja.

To'qima regeneratsiyasi: To'qimalarda hujayra bo'linishini rag'batlantiradi, yaralarni tez bitiradi.

Yallig'lanishni kamaytiradi: Mikrosirkulyatsiyani yaxshilab, yallig'lanish mediatorlarini kamaytiradi.

Mushaklarni bo'shashtiradi: Mushaklarda spazmni bartaraf qiladi, mushak ichidagi og'riq nuqtalarini yumshatadi.

Qo'llaniladi: Nevrologik kasalliklar, bo'g'im kasalliklari, chandiq to'qimalar, fibrozlar, bronxitda.

3. Lazer terapiyasi — bu past energiyali lazer nurlarining organizmga chuqur kirib borib, biostimulyatsiya qiluvchi ta'siridir.

Hujayraviy regeneratsiyani faollashtiradi: Lazer nuri DNK va RNK sintezini faollashtirib, yangi hujayralar paydo bo'lishini tezlashtiradi.

Immunitetni kuchaytiradi: Organizmning o'zini o'zi tiklash resurslarini faollashtiradi.

Yallig'lanishga qarshi va og'riqni kamaytiruvchi ta'sir: Prostaglandinlar ishlab chiqarilishini kamaytiradi.

Asosan: Yallig'lanishli kasalliklar (tonsillit, artrit), diabetik yaralar, bo'g'im og'rig'i, nevrologiyalarda qo'llaniladi.

4. Magnitoterapiya — bu past chastotali magnit maydoni yordamida tanaga terapevtik ta'sir ko'rsatish usuli.

Metabolizmni yaxshilaydi: Hujayralardagi ionlar harakatiga ta'sir qilib, moddalar almashinuvini tezlashtiradi.

Yallig'lanishga qarshi ta'sir: Sitokinlar ishlab chiqarilishini kamaytiradi, yallig'lanish o'choqlarini yengillashtiradi.

Gemodinamika va limfa aylanishini yaxshilaydi: Qon tomirlari kengayadi, shishlar kamayadi.

Ko'p hollarda: Revmatizm, osteoporoz, endokrin kasalliklar, teri yaralari, shikastlanishlar va asab kasalliklarida ishlatiladi.

5. Termoterapiya (Parafin va Ozokerit)- bu harorat bilan davolash bo'lib, eng ko'p ishlatiladigan usullari parafin va ozokerit muolajalaridir.

Parafin: 50–55°C gacha isitiladi va bemor tanasiga surtiladi yoki kompress ko'rinishida qo'llaniladi.

Ozokerit: Tog' mumi bo'lib, parafinga nisbatan uzoq vaqt issiqlik saqlab turadi.

Yallig‘lanishni kamaytiradi: Tana qismlaridagi qon aylanishi yaxshilanib, shish va og‘riq kamayadi.

Qon tomirlarni kengaytiradi: Isituvchi effekt orqali mahalliy qon aylanishi yaxshilanadi.

Asosan: Artrit, radikulit, ayollar kasalliklari, shikastlanishlar, revmatizmda qo‘llaniladi.

Baroterapiya-bu muolajada bemor gipobarik kameraga (bosim o‘zgartirilgan xona) joylashtiriladi. Past bosim natijasida qon tomirlar kengayadi, kislorod bilan ta‘minlanish kuchayadi. Qon aylanishi va moddalar almashinuvi faollashadi.

Asosan: Yurak-qon tomir kasalliklari, gipoksiya, qon aylanish buzilishlarida qo‘llaniladi.

Pressoterapiya-Maxsus apparat orqali oyoq va tananing boshqa qismlariga ritmik bosim beriladi. **Limfa va qon oqimini rag‘batlantiradi**, shishlarni kamaytiradi.

Oyoq venalarining yetishmovchiligi, varikoz, limfostaz, sellulit, ortiqcha og‘irlik muammolarida samarali.

Reabilitatsiya jarayonida, sportchilar va ofis ishchilari orasida keng qo‘llaniladi. Fizioterapiya va farmakoterapiya bog‘liqligi quyidagilar

1. Dori elektroforez orqali lokal yuboriladi.
2. Dorilarning nojo‘ya ta‘sirini kamaytiradi.
3. Davolash muddatini qisqartiradi.

Klinik tadqiqotlar va statistik ma‘lumotlar

JSST ma‘lumotlari (2023):

Fizioterapiya surunkali kasalliklarda umumiy simptomlarni 60–80% ga kamaytiradi.

O‘zbekiston (2022):

Toshkent shahridagi 3-sonli shifoxonada olib borilgan tadqiqotda 200 bemorning 82% da fizioterapiyadan keyin simptomlarda sezilarli yengillik kuzatilgan.

Rossiya federatsiyasi (2021):

Revmatoid artritli bemorlarning 73% da UZT va lazer terapiyasi yordamida harakat hajmi oshgan.

Fizioterapiya har doim shifokor nazoratida bo'lishi kerak. Qarshi ko'rsatmalar:

- Onkologiya
- Gemorragik holatlar
- Faol tuberkulyoz
- Og'ir yurak yetishmovchiligi
- Elektr yurak stimulyatorlari bor bemorlar

Fizioterapiya surunkali kasalliklarni kompleks davolashda ajralmas vositadir. U bemorlarning jismoniy holatini yaxshilaydi, og'riqni yengillashtiradi va hayot sifatini oshiradi. Fizioterapiya dori vositalari bilan birgalikda qo'llanilganda yanada yuqori natijalarga erishiladi.

Har bir poliklinika va shifoxonada fizioterapiya bo'limlari faoliyatini rivojlantirish davolashni samarali olib borishga yordam beradi. Buning uchun quyidagilarni amalga oshirish mumkin:

- Mahalliy fizioterapevtlarni doimiy malaka oshirish.
- Innovatsion fizioterapiya uskunalarini joriy etish.
- Aholi o'rtasida fizioterapiya haqida bilimlarni oshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ). Chronic Disease Global Report, 2023.

2. Назарова Л.В., Физиотерапия и реабилитация при хронических заболеваниях, Москва, 2022.

3. Мухамеджанов Б.Т. Основы физиотерапии. Ташкент: “Ibn Sino”, 2021.
4. Бобоев А.Н., Физиотерапия и её эффективность в лечении заболеваний ОДА, СамМУ, 2020.
5. Исроилов Ш.К. Физические методы лечения. Ташкент, 2020.
6. Axmedova Z.X., Fizioterapevtik muolajalar va ularning klinik ahamiyati, BuxDU, 2022.
7. Журнал “Тиббиётда янги қарашлар”, 2023 йил, №2.
8. Clinical Guidelines on Physical Therapy for Chronic Disease, WHO, 2022.
9. Коростелев В.П., Практическая физиотерапия, М.: ГЭОТАР-Медиа, 2019.
10. American Physical Therapy Association – Guidelines 2021.
11. Safojev R.A. Reabilitatsiya va fizioterapiya asoslari. Toshkent: 2021.
12. Davronov B. Fizioterapiya darsligi. Andijon: 2022.
13. European Journal of Physical Medicine, Vol. 10, 2023.
14. Fayzullaeva M., Surunkali kasalliklarda fiziomuolajalar, Termiz, 2023.
15. Journal of Clinical Rehabilitation, Springer, 2022.